VAIKO AUKLĖJIMAS ŠEIMOJE (5)

D. PETRUTYTĖ

Paruošta aplinka ugdo vaiko savarankiškumą

Pirmasis paruoštos aplinkos bruožas — saugumas. Apie tai jau kalbėjome praeitą kartą ir matėme, kad sveikam vaiko auginimui ir vystymuisi, aplinka privalo būti saugi nuo dvasinių ir fizinių pavojų.

Antroji paruoštos aplinkos sąlyga, kad augantis vaikas turėtų kiek galima daugiau galimybių ir progų ugdyti savo savarankiškumą bei savistovumą nuo pat jaunų dienų. Vaiko savistovumas čia suprantamas: pačiam valgyti, pačiam rengtis, nusiplauti savo rankutes, nusivalyti nosį, padėti dengti stalą, atnešti ir nunešti daiktus į jų vietą ir t. t. Visos motinos žino, kad kiekvienas normalus vaikas veržiasi pats veikti ir ką nors darant stengiasi padėti. Bet visa nelaimė — jis nežino kaip. Čia ir glūdi svarbiausioji motinos pareiga ne tik aprūpinti vaiką tinkamomis veiklos priemonėmis, bet ir kantriai parodyti kaip jas naudoti ir kaip tvarkingai atlikti bet kokį veiksmą.

Tačiau kasdieniniame gyvenime elgiamasi visai priešingai. Užuot padėjus vaikui ugdyti savarankiškumą, sakoma: palik, aš padarysiu; nesitaškyk, aš nuplausiu; nepilk, papilsi; neimk, sudaužysi; pasitrauk, nekliudyk man! Ir taip kartojasi be galo ir be krašto, diena iš dienos. Toks elgesys dažnai užslopina vaike bet kokį norą savarankėti, sužinoti, išmokti. Neigiamų aplinkos sąlygų veikiami, silpno iš prigimties būdo vaikai tampa neveiklūs svajotojai, nedrąsūs, visam abejingi, o stipraus būdo — nenumaldomi padaužos ir aršūs priešginos. Jie sunkiai suvaldomi ir dar sunkiau drausminami.

Norint išvengti anksčiau minėtų nemalonumų, reikia kuo stropiausiai stengtis paruošti namų aplinką taip, kad 1—2—3-jų m. amžiaus vaikas, kiekviename savo plėtros laikotarpyje, pakankamai rastų galimybių patenkinti pabundantį polinkį savaimingai siekti savistovumo. Tik savistoviai veikdamas vaikas tampa sąmoningas ir įpranta bei išmoksta teisingai įvertinti savo pajėgas ir sugebėjimus. Kol vaikas yra laikomas nuolatinėj suaugusiojo priklausomybėj — valgydinamas, prausiamas, rengiamas, laikomas gardelyje ar pririštas kėdutėje (angl. Walker), vežiojamas vežimėlyje ar vedžiojamas už rankutės, — tol jo augimas ir vystymasis vyksta nenormaliai, nes jis negali nei pamilti, nei pasisavinti tokios aplinkos. Jo pasąmonėje vystosi savotiškas nepasitenkinimo jausmas tokiai jo būtybę slegiančiai aplinkai.

Mažų vaikų savistovus veiklumas paruoštoj aplinkoj, kurioj jie gauna reikalingą pagalbą iš suaugusiojo, nuteikia juos kūrybiškai ir skatina siekti asmenybės darnumo *savomis pastangomis* per konstruktyvius veiksmus su daiktais ir žmonėmis.

Paruoštoj aplinkoj turėtų būti tokie daiktai, kurie ne tik skatintų vaiko veiklumą, bet ir padėtų pusantrų ar dviejų metų amžiaus vaikui koordinuoti savo judėsius. Tai daiktai, kuriuos vaikas galėtų nešioti iš vietos į vietą: spintutė su ištraukiamomis stalinėmis, dėžutės darinėjimui, vienas antras buteliukas (nedūžtami) su lengvai atkišamais kamščiais, vežimėlis stumdymui, žemi laiptukai su turėklais iš šonu laipiojimui ir kiti panašūs daiktai. Taip pat visi žinome,

A. TAURINSKAS ŠEIMA

jog maži vaikai labai mėgsta žaisti su vandeniu — jį pilstyti arba nešioti su ąsotėliu ar kibirėliu. Todėl šitoji galimybė turėtų būti išmintingai įrikiuota į vaiko aplinką.

Kiekvienas normalus vaikas pačios prigimties yra apdovanotas labai veiklia energija, kuri paprastai mus, suaugusius, erzina ir pykina. Tatai atsitinka todėl, kad mes dar nepakankamai esame įsisąmoninę, jog tik per veiksmą, per nuolatinį judėjimą, vaikas auga, mokosi ir kuria savo asmenybę. Tačiau reikia žinoti, jog šitoji kūrybinė vaiko energija yra ribota. Tai žinodama, motina turėtų stropiai daboti, kad vaiko energija, Dievo skirta kūrybai, nebūtų eikvojama beprasmiškiems veiksmams.

Aplinka turi būti graži

Tai trečioji ir labai svarbi, paruoštos aplinkos savybė.

Ruošdami vaikui aplinką, nesirūpinkime prabanga, bet paprastumu, grožiu ir estetika. Taip pat neužmirškime, jog čia yra geriausia proga į aplinką įnešti kiek galima daugiau tautinių motyvų ir gražių bei prasmingų lietuviškų papročių. Kadangi mažas vaikas visa savo būtybe, visu gyvenimu, pasisavina aplinką ir visa, kas joje yra, tai tą palankią aplinkybę panaudokime tautinei sėklai pasėti, tautiniam pajautimui įdiegti ir ugdyti. Lietuviškos lopšinės ir dainos, gilūs tautiniai eilėraščiai ir apsakymėliai lietuviškos vaikų knygelės su meniškomis iliustracijomis, lietuviška muzika, paveikslai ir kitokios tautinės vertybės, tai geriausios priemonės tautiniams jausmams įžiebti ir lietuviškumui skiepyti.

Žinant mažų vaikų didelį jautrumą ir nepaprastą imlumą, būtina yra vengti neskoningų daiktų, neestetiškų ir menkos kokybės knygų bei paveikslų, rėkiančios laukinės muzikos ir žiaurių bei erotinių televizijos vaizdų. Visos tos negerovės ypatingai žalingos asmenybės sandarai pirmajame žmogaus gyvenimo

šešmetyje. Visa, ką vaikas įsisavina šituo jautriausiuoju laikotarpiu, ir lieka sąstatine jo asmenybės dalimi. Todėl neklaidinkime savęs, manydami, kad, girdi, vaikas dar mažas, nieko nesupranta ir visai nesvarbu ką jis mato ar girdi.

Grožis ne tik vaiką vilioja, bet jis jį ir formuoja pozityvia linkme. Nors grožis ir gera auklėjimo priemonė, tačiau reikia būti atsargiems ir išmintingiems, kad kartais vardan grožio perdaug nesuvaržytume vaiko ir jo veiksmų.

Aplinka privalo patenkinti ir dvasinius vaiko poreikius

Tai ketvirtoji paruoštos aplinkos savybė, apie kurią labai retai galvojama. Jeigu mes neruošiame vaikui aplinką, kuri puikiausiai atitinka jo kūno ūgiui ir poreikiams, tokia aplinka dar nėra pakankama, jei joje nėra vaiko sielą gaivinančių elementų. Tokios aplinkos, kurioj vaikas gali laisvai lakstyti, karstytis ant baldų ar po jais landžioti pilnai užtenka kačiukui arba šuniukui, žodžiu, gyvuliukui.

Anksčiau jau esu minėjusi, jog kiekvienas gyvas organizmas, kad galėtų normaliai augti ir sveikai plėtoti savo įgimtus sugebėjimus, būtinai turi turėti palankias sąlygas. Tai reiškia — privalo aplinkos su tam tikrais dalykais joje, kurie patenkintų besivystančio organizmo poreikius. Kuo organizmas paprastesnis, nesudėtingas, tuo ir jo reikalavimai mažesni. Pvzd., auganšiam augalui užtenka oro, žemės, vandens ir saulės šviesos. Tačiau gyvulys jau yra reikalingas sudėtingesnės aplinkos. Jam reikia aplinkos, kurioje jis galėtų laisvai judėti, kad susirastų maisto, partnerį ir medžiagos lizdui ar guoliui pasidaryti. Šalia to, gyvuliai dar yra reikalingi specialių dalykų savo aplinkoje, kurie patenkintų įvairius jų instinktinius poreikius.

Žmogaus vaikas yra reikalingas dar sudėtingesnės aplinkos — specialiai paruoštos aplinkos. Vaikui nebeužtenka tų dalykų aplinkoje, kurie pilnai patenkina augalų ir gyvulių vegetatyvinius ir instinktinius poreikius. Jo egzistencijai negana vien oro, maisto, šviesos, aprangos ir galimybės judėti. Žmogaus vaiko aplinkoje būtini yra tie dalykai, kurie patenkintų jo poreikius, moralinius, visuomeninius ir tautinius — patriotinius jausmus ir poreikius.

Tačiau ir tokia aplinka dar nebūtų pakankama, jei vaikas nerastų joje tinkamo maisto savo religiniams jausmams tenkinti ir ugdyti. Daug kas mano, kad priešmokyklinis vaikas, esąs perjaunas Dievo sąvokai suprasti ir, bendrai, religinei įtakai virškinti. Tai netiesa. Religinius klausimus vaikas supranta ne protu, bet nuojauta (intuicija). "Nedarykime tos baisios klaidos", sako Montessori, "manydami, kad kol vaikas yra jaunas ir nepajėgus protauti, tai ir nejautrus nei religiniams, nei tautiniams nusiteikimams." (E. M. Standing: Maria Montessori Her Life and work psl. 270. A. Mentor — Omega Book).

* *
*

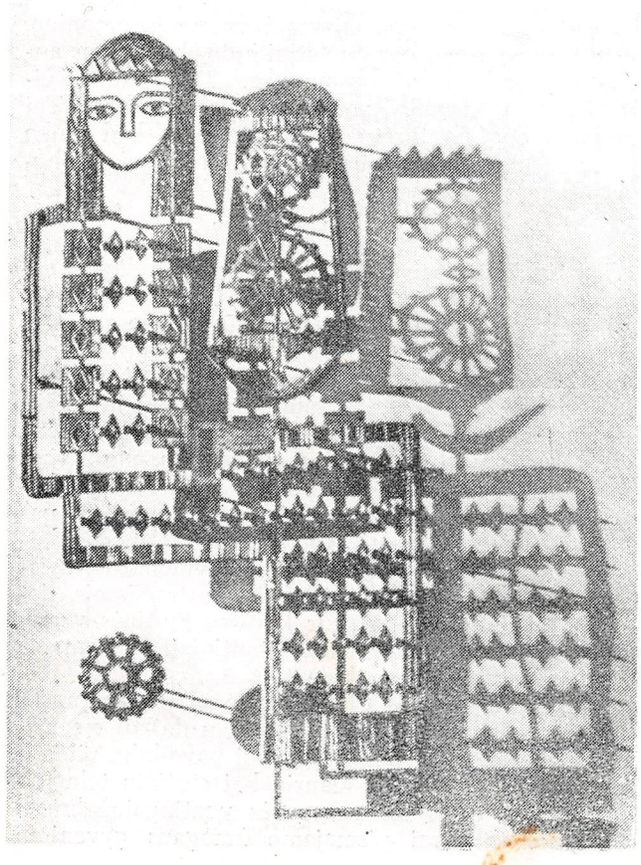

MARTI IŠ KITOS PARAPIJOS

S. V.

Rasių klebonas J. Siderevičius neruošė jokių vestuvių savo sesers dukrai. Juk klebonijoje visai ir netinka. Vestuvėms reikėtų sukviesti visą parapiją, o tada kaikurie pasigertų ir dar visokių išdaigų prisigalvotų. O Paprūsėje gi vakarop prisirenka į vestuves visokių nekviestų kriukininkų, kuriems irgi reikia duoti išgerti ir užkąsti. O jei neduosi nieko, tai tuoj išvartys tvoras ir išlaužys vartus. Todėl klebonas, kaip nutarė, taip ir padarė. Vieną saulėtą birželio antradienį, prieš pat šienapjūtę, po rytmetinių pamaldų, surišo amžinuoju moterystės ryšiu savo seserėčią Seliomiją Miknaičiukę su Jurgiu Baltrušaičiu iš Zanavykijos. Pabroliu pabuvo jaunojo pusbrolis, kuris buvo su juo drauge atvažiavęs, o pamerge — jaunosios sesuo Veronika. Jaunoji buvo apsirengusi tamsia suknele ir apsigaubusi dar motinos atsineštine šilkine skarele. O einant į bažnyčią, klebonijos tarnaitė padavė jaunajai į rankas porą rūtų šakelių.